

база основних података о свим активним мушким и женским православним манастирима (којих у САД има укупно осамдесет и један), разврстаним по државама. Одговарајућа мапа приказује њихову распрострањеност по земљи.

У четвртом поглављу (*Православне Цркве према Појису САД из 2010. године*) сумирани су подаци пописа становништва Сједињених Држава из претходне године – веома прегледно сложени у мапама и табелама – разврстани према Црквама, државама и окрузима. Према тим подацима, Српска Православна Цр-

ква у САД има 123 парохије, 12 манастира, 68.760 верујућих – од којих 15.331, односно 22,3%, активно учествује у црквеном животу... У додатку књиге аутор упућује на изворе корисне за будућа истраживања о православном хришћанству у Сједињеним Државама.

Било би лепо видети и на сличан начин у књигу сабране податке о православљу у другим земљама, посебно европским, нарочито у онима које су традиционално православне...

Срећко Пејровић

Георгије Басиудис: *Снаџа боџослужења : доџринос оца Александра Шмемана лиџурџичком боџословљу*

Београд – Карловац : Мартириа, 2011.

(Едиција Савремено богословље ; 4)

Превод с грчког Михаела Јагер.

491 стр. ; 22 см

ISBN: 978-86-87909-05-2

Пред нама се налази књига оца Георгија Басиудиса о литургијском богословљу Александра Шмемана у издању Епархије горњо-карловачке. Она на првом месту сведочи о снази и аутентичности мисли А. Шмемана, кога аутор сврстава у ред учитеља Цркве у 20. веку. Поред тога, она нам говори о пријемчивости Шмеманове мисли, о њеној прихваћености у православном свету, али и шире. О. Георгије наводи Шмеманова дела као она која су у њему распламсала љубав према богослужењу Цркве, Литургији и томе да нас литургијско искуство води пуноћи и лепоти живљења у Христу. Аутор наглашава да је кроз дела о. Александра Шмемана увидео колико литургијика као теолошка дисци-

плина представља основ за целокупно богословље Цркве (стр. 8).

Пишући о литургијском богословљу о. Александра Шмемана, Георгије Басиудис узима на првом месту личност А. Шмемана, услове у којима се он као богослов формирао и ко су му били учитељи. Такође се наглашава и историјски оквир у коме је живео као и преглед богословских струјања која су изнедрила Шмеманово богословље. Ту се најпре помиње литургијски и патристички препород у Русији 19. и 20. века и његови носиоци међу којима Филарет Гумилевски, Александра Катански, Порфирије Успенски, Св. Серафим Саровски, Св. Теофан Затворник и Св. Јован Кронштатски. Као директне учитеље и лично-

сти које су снажно утицале на Шмемана, Басиудис наглашава руске богослове и интелектуалце који су, под најездом бољшевијизма, нашли уточиште у Паризу, а међу којима су: Н. Афанасјев, С. Безобразов, Г. Флоровски, К. Керн итд.

Након увода у коме Басиудис говори о утицајима који су формирали Шмеманову мисао, у другом делу књиге нам излаже, кроз навођење Шмеманових дела, стање православног богословља, нарочито литургијског, које је било предмет Шмеманове критике којом се показује „свест нарастајуће кризе“ и почетак процеса промене богословске мисли код православних, али и уопште. Аутор нас води кроз Шмеманове речи до дијагнозе православног богословља која се огледа у једној одвојености форме и садржаја богослужења, које више личи на јудејско-фарисејско него на „место оприсутњења надолазећег света Царства“ (стр. 103). Богослужење је постало нејасно и оптерећујуће док је, по Басиудису, Шмеман већину својих текстова написао циљајући у разјашњење смисла и димензије богослужења. Та криза у богослужењу се одражава на богословље, еклисиологију, што аутор и покушава да нам објасни кроз Шмеманове речи.

У трећем делу о. Георгије Басиудис полази од општих литургијских проблема којима се бавио Шмеман, завршавајући ово поглавље практичним проблемима. На првом месту то је питање литургијског богословља, његове методологије и структуре богослужења којом Шмеман жели да нагласи да нас оно води ка древној хришћанској максими *lex orandi est lex credendi*. У светлу ових општих Шмеманових ставова о литургијском богословљу и богословљу уопште, аутор нас упућује ка практичној примени литургијског

богословља са којом се, кроз црквени живот у Америци и инсистирање на реформи, сусреће о. Александар. Разлог за то је понајвише живот православних у Америци као простору који је стран православним народима у културолошком и религијском смислу. Тако се овде могу нагласити следећи наслови: *Лишуртичко бојословље као мешог изучавања лишуртијској предања, Бојословље бојослужења и лишуртичко бојословље, Лишуртичка криштика бојословља и бојословска криштика лишуртије...*

У четвртном делу књиге, Басиудис износи срж Шмемановог литургијског богословља које је „језгро нове богословске парадигме“. Кроз ово поглавље, аутор нас упознаје са Шмемановом докторском дисертацијом и њеном методологијом. Цео рад врхуни у „византијској синтези“ и њеном тумачењу. Басиудис такође наглашава да је овај Шмеманов рад „једини чисто научни рад на пољу литургије“ (стр. 239). Последња два наслова овог поглавља тичу се критике Шмеманове мисли која представља, с једне стране, научно-критички одговор савременика Александра Шмемана и новијих истраживача, а са друге, реакције конзервативних руских кругова у Америци.

Наредна два поглавља нам излажу Шмеманово богословље и тумачење Светих Тајни и Литургије као средишне и обједињујуће тачке свих аспеката структуре богослужења; док нам у седмом и осмом поглављу о. Георгије Басиудис говори о утицају Шмеманових дела не само на православне, већ и на римокатоличке и протестантске литургијчаре. Аутор у оквиру овога прави осврт на садржај неких студија које су се бавиле Шмеманом и његовим радом.

На концу, аутор смешта о. Александра Шмемана у један шири кон-

текст, и приб­ра­ја га бо­го­сло­ви­ма као што су Ј. Зи­зу­лас и Н. Ма­цу­кас. Та­ко­ђе ис­ти­че зна­чај ли­тур­гиј­ског и ев­ха­ри­стиј­ског сх­ва­та­ња све­та ко­је је до­не­ло ве­ли­ко ос­ве­же­ње пра­во­слав­ном бо­го­слов­љу 20. ве­ка и ње­гов до­при­нос ли­тур­гич­ком али и бо­го­слов­љу уоп­ште.

На по­сле­т­ку, ва­ља и­ста­ћи да к­њи­га Ге­ор­ги­ја Ба­си­удиса не пред­став­ља са­мо про­уча­ва­ње Ш­ме­ма­но­вог ли­тур­гиј­ског бо­го­слов­ља. На­име, Ба­си­удис Ш­ме­ма­на и ње­го­ву ми­сао ис­ти­че као ко­рен бо­го­слов­ског пре­по­ро­да нар­очито од по­ло­ви­не 20. ве­ка као и из­во­ре тог пре­по­ро­да. Дра­го­це­ност ове к­њи­ге је у то­ме што нам све­до­чи о зна­ча­ју тог пре­по­ро­да и ути­ца­ју ко­ји вр­ши

на пра­во­слав­не бо­го­сло­ве. Ак­тери тог пре­по­ро­да, ме­ђу ко­ји­ма је не­сум­њиво Ш­ме­ман, ве­ћ се тумаче, њи­хо­ва ми­сао се ис­пи­ту­је, про­уча­ва, би­ва ос­нов и мо­тив за но­ва бо­го­слов­ска истра­жи­ва­ња. Она је све­до­чан­ство да се пра­во­слав­но бо­го­слов­ље раз­ви­ја, да не сто­ји у мес­ту, да га сме­ло и са ен­ту­зи­ја­змом пре­у­зи­ма но­ва ге­не­ра­ци­ја бо­го­сло­ва ши­ром све­та. Због то­га, сви­ма ко­ји се ин­те­ре­су­ју за бо­го­слов­ље Цр­кве и ње­но бо­го­слу­же­ње, пре­по­ру­чу­је­мо ову к­њи­гу о Ге­ор­ги­ја Ба­си­удиса као један добар, ко­ри­стан и за­ин­тер­ес­но ос­врт на Ш­ме­ма­нов до­при­нос ли­тур­гиј­ском бо­го­слов­љу.

Владимир Пекић

Б. Шијаковић, А. Раковић: Универзитет и српска теологија. Историјски и просветни контексти оснивања Православне богословске факултета у Београду (истраживања, документација, библиографија),

Београд : Православни богословски факултет
Универзитета у Београду, Институт за теолошка истраживања, 2010.
178 стр. : илустр. ; 23 см
ISBN: 978-86-7405-080-4

Реч је о важном делу о окол­но­сти­ма у ко­ји­ма је на­стао Пра­во­слав­ни бо­го­слов­ски фа­кул­тет и о по­ло­жа­ју те­оло­шких сту­ди­ја на Уни­вер­зи­те­ту у Ср­би­ји с кра­ја XIX до три­де­сетих го­ди­на XX ве­ка.

У овом вр­ло ле­по гра­фич­ки опре­м­љеном из­да­њу Ин­сти­ту­та за те­оло­шка истра­жи­ва­ња мо­гу се раз­ли­ко­ва­ти три це­ли­не. Пр­ва је син­те­тич­ки фи­ло­со­ф­ско-бо­го­слов­ски-ис­то­риј­ски увод проф. др Бо­го­љуба Ши­ја­кови­ћа, ко­ји се ба­ви по­јмом „об­ра­зо­ва­ња и иде­ја

уни­вер­зи­те­та“ и мес­том „те­оло­ги­је у ком­п­лек­су зна­ња и Бо­го­слов­ског фа­кул­те­та у кон­тек­сту уни­вер­зи­те­та“. Дру­гу це­ли­ну пред­став­ља ис­то­ри­о­граф­ска син­те­за др Алек­сандра Ра­кови­ћа „Ви­со­ко об­ра­зо­ва­ње Срп­ске пра­во­слав­не цр­кве 1899-1936: пу­те­ви и рас­кр­ш­ћа“ о по­ли­тич­ко-кул­тур­ним окол­но­сти­ма у ко­ји­ма се оно об­ли­ко­ва­ло, док је тре­ћа са­чи­њена од до­ку­мен­та­ци­је, по из­бо­ру овог ау­то­ра, ко­ја пра­ти ос­нов­ни текст и тиме зна­чај­но об­о­га­ћу­је мо­но­граф­и­ју.